

سام نوین

سال پنجم

آذر و دی ماه ۱۳۴۱

شماره

عزیز شریف

مکتب آخوندوف

یکصد و پنجاه سال قبل، در تاریخ ۱۲ ژوئیه سال ۱۸۱۲ در شهر نو در آذربایجان میرزا فتحعلی آخوندوف نویسنده بزرگ آذربایجانی، شاعر و نمایشنامه نویس و نویسنده مطالب اجتماعی و نقاد ادبی و فیلسوف و پایه گذار آلیسم در ادبیات آذربایجانی و سایر ملل ترکی و فارسی زبان متولد گرد که خاورشناسان اروپائی حتی در سده گذشته او را «مولیر مشرق زمین مینامیدند».

نامبرده دارای سعه صدر، علائق وسیع، ارمانهای عالی و مقاصد نجیبانه بسیار بود و بهتر از هر یک از معاصران خود آرزوهای امیدهای ملل خاور نزدیک و خاور میانه را بیان میکرد.

آخوندوف خلاقیت ادبی خود را از شاعری آغاز نمود، بوسیله اول اثر بزرگ خود موسوم به «منظومه شرقی» - درباره مرگ فجیع پوشکین «گل سرسبد شاعران» همان پوشکین که کاغذ هم آرزو داشت سپیدی خود را نثارش کند، بشرط اینکه قلم او خطوطی بر روی آن رسم کند و بنویسد آخوندوف در منظومه خود چنین سروده است:

«دنیا - این باغبان پیر قامت رعناى اورا، مانند شاخه‌ای از گلزار خوارباشمشیر اجل از پای در آورد» و اکنون «سرزمین روسیه درسوگ و مایه مینالد: ای قربانی با عظمت قاتلین بیرحم!» سپس آخوندوف که تخلص «ضوحی» را برای خود انتخاب کرده بود، بیاد آن شاعر بزرگوار،

درد و اندوه عمیق قلبی در دو بیت آخر منظومه مؤثر و شیوای خود چنین نوشته است :

« قفقاز پیرسرسپید به غزلسرائی های تو با ناله اشعار صبحوحی پاسخ می دهد » .

منظومه مذکور که در همان زمان بوسیله خودسراینده آن بزبان روسی ترجمه و در کتابچه « ناظر اهل مسکو » در ماه مارس سال ۱۸۳۷ چاپ شده بود، از طرف هیئت مدیره مجله « گلی بسیار زیبا » نامیده شد که نثار قبر پوشکین شده است و سراینده آن صاحب « استعداد و قریحه عالی » شناخته شده بود .

در سالهای ۱۸۵۰-۱۸۵۶ آخوندوف آثار بدیع اساسی خود : شش

کمدی و داستان « ستارگان فریب

خورده » را، که از حیث عمق فلسفی

افکار ترقیخواهانهای، که در آن بیان

شده بود بسیار جالب و ممتاز بود،

بوجود آورد . هر یک از کمدی های

آخوندوف بمنزله یک پرده نقاشی

کامل و مشعشعی است که جنبه های

مختلف زندگانی مردم آذربایجان

در آن بخوبی انعکاس یافته است .

وی از دیدگاه معرفت خود

نقائص و مفاسد جامعه آن زمان را فاش

ساخته، اوهام و خرافات و عادات پوسیده و رسوم زیاندار را استهزاء کرده

است .

کمدی های آخوندوف بنام معنی کلام در ادبیات آذربایجان انقلابی

بوجود آورده و بزبانهای روسی، فارسی، انگلیسی، آلمانی، فرانسه و

زبانهای دیگر ترجمه شده، نام نویسنده را در تمام اروپا و در سراسر خاور

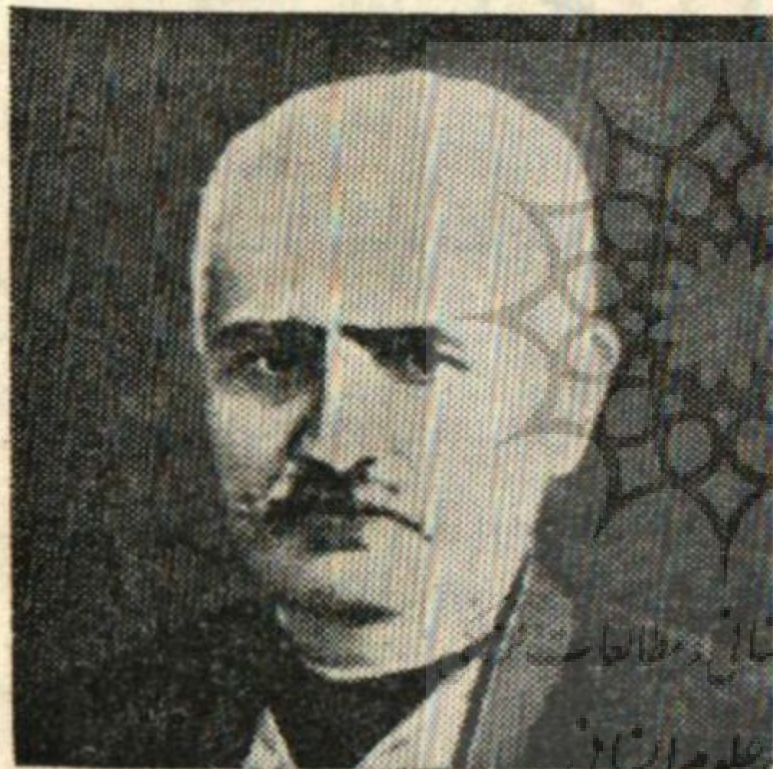
زمین مشهور کرده است . بوجد آمدن اولین تئاتر حرفه ای آذربایجانی در

خاور نزدیک و خاورمیانه هم با آن کمدی ها ربط و بستگی دارد، زیرا آن تئاتر

در ظرف چند ده سال باتکاء کمدی های آخوندوف رشد و ترقی می یافت و

کمدی های آخوندوف تمام زیبایی خاص و اهمیت مسائلی را که طرح مینمود

و همچنین قدرت تأثیر جمال پسندانه خود را تا روزگار ما هم حفظ کرده است .

علاوه بر آنشش کمدی و داستان آخوندوف مقدار زیادی حکایات و مقالات، نامه‌ها، یادداشت‌های فلسفی، هنری، جمال‌پسندانه، ادبی - انتقادی تاریخی نوشته است .

وی در آن آثار هم نظرات و افکار پیشرو و ترقی خواهانه خود را در ادبیات و هنرها و در خصوص وظیفه آنها در زندگی ملت و نیز دربارهٔ خط کتابت و مطبوعات و تمدن بیان میکرد و از خیلی جهات نظرات او منتهی بقایید نویسندگان چون بلینسکی و چرنیشفسکی بود.

آخوندوف، نویسنده بزرگ رالیست و متفکر پیشرو و معاصر پژوهشگر و زمینۀ ثمر بخشی بوجود آورد که ادبیات بدیم جدید آذربایجان را بتکاء آن رشد و ترقی یافت. مکتب رالیستی آخوندوف عده کثیری از نمایندگان نویسان، نشر نویسندگان، نویسندگان مطالب اجتماعی، نقادان برجستگان و نامی را هم در آذربایجان و هم در بسیاری از کشورهای خاور نزدیک خاور میانه پرورش داده است .

خدمات میرزا فتحعلی آخوندوف چه در مقابل ملت خودش و چه در مقابل تمام ملتهای مسلمان خاور زمین، که آخوندوف برای حقوق، آزادی و سعادت آنان با شهامت و فداکاری و او بدون غفلتگی مبارزه میکرد، بسیار مهم و عظیم است .

برای همین خدمات است که شورای جهانی صلح تصمیم گرفت که در ماه اکتبر امسال صد و پنجاهمین سالگرد ارتاریخ تولد او در تمام کشورهای جهان تجلیل شود .